

Brži, viši, snažniji-uvećanje potencijalnog rasta CESEE

Rezime

Kao i u drugim regionima tržišta u razvoju, **finansijska tržišta u centralnoj, istočnoj i jugoistočnoj Evropi (CESEE) su pod pritiskom** od proleća. Taj uticaj bio je veći kod zemalja sa slabijim ekonomskim pokazateljima kao i kod onih koje su imale veće prilive u prethodnom periodu. Pripreme za ponovna previranja, koja mogu da dovedu do značajnog finansijskog pritiska u slučaju nekih zemalja, su od suštinskog značaja.

Previranja takodje predstavljaju rizik za oporavak. CESEE počinje da izlazi is svoje druge krize tokom četvorogodišnjeg perioda, zahvaljujući oporavku u zoni evra. Nedovoljan rast bi proširio mali proizvodni jaz koji je otvoren u poslednjih nekoliko godina. Međutim, u nekim zemljama je prostor za kontracikličnu politiku ograničen, fiskalni deficit je jos uvek visok, javni dug ima uzlazni trend a i pritisak na devizni kurs može da ograniči manevarski prostor za monetarnu politiku.

Slab rast nije skorašnji problem. U poslednjih pet godina, rast u CESEE bio je daleko ispod ranijih očekivanja. BDP je u proseku rastao za samo ½ procenta godišnje, znatno ispod 5 procenata prognoziranih u proleće 2008. Spor rast uglavnom proizilazi iz mnogo manjeg potencijalnog rasta prvenstveno zbog znatno slabijih ulaganja od strane firmi, zbog smanjene potražnje za njihovim proizvodima, manjih mogućnosti finansiranja i potrebe prilagodjavanja bilansa u periodu posle neodrživog investicionog buma pre krize.

Gledajući unapred, **prepreke za rast potencijalnog outputa su značajne**, što će otežati smanjenje nezaposlenosti i vraćanje pokazatelja javnog duga na zadovoljavajući nivo. Tokovi kapitala, posebno iz matičnih banaka iz Zapadne Evrope verovatno će ostati niski, projektovani rast u trgovniskim partnerima iz CESEE ostaje skroman, a opadanje udela aktivnog u ukupnom stanovništvu će se ubrzati.

Dakle, postizanje “Bržeg, višeg, jačeg” rasta je od suštinskog značaja, a to će zahtevati odlučne korake:

- **Hvatanje u koštac sa nasledjem krize.** Zdrav finansijski sektor je od ključnog značaja za obezbeđivanje kredita i promovisanje rasta. Smanjivanje prepreka u pravnim, sudskim, poreskim i regulatornim oblastima za rešavanje loših kredita olakšaće restruktuiranje privrede i “čišćenje” bilansa banaka. Obnova fiskalnih bafera smanjiće premije rizika i troškove zaduživanja uz blagotvorne efekte za privatni sektor.
- **Unapredjenje sektora razmenjivih dobara i usluga.** Uravnoteženiji rast povećaće izgleda za rast. Empirijska istraživanja pokazuju da su ekonomski otvorenije ekonomije ostvarivale brži ekonomski rast. Bliža integracija u globalne lance snabdevanja doneće brži transfer tehnologija i ubranu konvergenciju dohotka.

- **Poboljšanje investicione klime.** Pojednostavljanje propisa i jačanje konkurencije, zaštita investitora i sprovođenje ugovora su prioriteta u mnogim zemljama. U nekim zemljama, restrukturiranje i/ili privatizacija velikih državnih preduzeća gubitaša i poboljšanje upravljanja i transparentnosti su takodje vazni.
- **Obezbedjivanje dobrog funkcionisanja tržišta rada.** Visoka nezaposlenost ima veliku strukturnu komponentu, što predstavlja problem od početka tranzicije. Unpredjenje aktivne politike zapošljavanja poboljšaće proces prekvalifikacije radnika i ponovno pronalaženje posla. Isto tako, može biti potrebna i reforma srednjeg stručnog i visokog obrazovanja, kao i bolje usmeravanje naknada za nezaposlene i socijalnih programa, kako bi se poboljšali rezultati na tržištu rada.